

PAPP István: Változások Japán egyetemi és közkönyvtáraiban. In: TMT, 54. évfolyam 5. szám 2007 http://tmt.omikk.bme.hu/show_news.html?id=4705&issue_id=482

Könyvtár – japán wikipedia <http://ja.wikipedia.org/wiki/図書館>

Brief Information on Libraries in Japan <http://www.jla.or.jp/portals/0/html/libraries-e.html>

MIKULÁS Gábor: Iskolai könyvtárak a pagodák árnyékában – Egy japán tanulmányút tapasztalatai. In: Könyv és Nevelés 4. sz. 2000 p. 114-124.

<http://www.gmconsulting.hu/2000/10/iskolai-konyvtarak-a-pagodak-arnyekaban-egy-japan-tanulmanyut-tapasztalatai/>

YASUNO Inoue: Manga and Libraries in Japan <http://www.ifla.org/publications/manga-and-libraries-in-japan>

Japán könyvtártípusok

// Sak

A japán toshokan, azaz könyvtár rendkívül népszerű hely az emberek körében, így nem csoda, hogy a szakma is sokkal elismertebb a szigetországban a magyar viszonyoknál.

Az első nyilvános könyvtárak 1872 körül jöttek létre, nyugati közvetítéssel. A Japán Könyvtáros Egyesületet (JLA) 1892-ben alapították, mely 1929-ben az IFLA tagja lett. Később a II. világháborút követően az új könyvtári törvénynek és a '60-as évek gazdasági fejlődésének köszönhetően a könyvtárak rengeteget fejlődtek (pl. szolgáltatások gyermekek, mozgáskorlátozottak részére, audiovizuális anyagok, később számítógépek megjelenése)

A Keio egyetem könyvtára - Tokyo

IFLA

International Federation of Librarian Associations and Institutions - Könyvtári Egyesületek és Szervezetek Nemzetközi Szövetsége. A Magyar Könyvtárosok Egyesülete 1938 óta tagja az IFLA-nak.

A JLA non-profit szervezet, jelenleg 6 osztályból áll: nyilvános, gyerek, egyetemi, iskolai könyvtár, szakkönyvtár osztályokból valamint a könyvtári oktatási osztályból. A szervezet fő feladata a különböző könyvtártípusok munkájának elősegítése. További három szervezet is befolyásolja a japán könyvtárak tevékenységeit: az Oktatási, Kulturális, Sport, Tudományos és Technológiai Minisztérium (MEXT), az Országos Informatikai Intézet (NII) és a Nemzeti Országgyűlési Könyvtár (NDL). A MEXT anyagilag támogatja az egyetemeket, továbbá a nyilvános, más néven közkönyvtárak számára is irányelveket, javaslatokat és támogatást nyújt. A NII legnagyobb szerepe a felsőoktatási és tudományos információellátás valamint az információ feldolgozás infrastruktúrájának fejlesztése. Végül az NDL eddig főként a közkönyvtárakat segítette.

Magyarországhoz hasonlóan funkcióikat tekintve jelenleg öt nagy könyvtártípust különböztetünk meg Japánban: köz-, egyetemi, iskolai, szak- és nemzeti könyvtár. (Összehasonlításként: egy 2011-es statisztika szerint hazánkban 6151 volt a könyvtárak száma, míg Japánban az iskolai könyvtárakkal együtt több mint 40 ezer.)

A **közkönyvtárak**nak két szintje van: települési és hivatali könyvtárak. Egy 2008-as felmérés szerint összesen 3106 ilyen nyilvános könyvtár működik az országban, mely 6541 hivatásos könyvtárost foglalkoztat. Jelenleg ezek az intézmények különböző összehívások miatt fogyatkoznak, ahogy a könyvtárosok megfelelő utánpótlása is problémássá válhat az öregedő lakosság miatt. És bár a bevezetőben említettem, hogy a könyvtárak népszerű helyek, egyre többen böngészik az adatbázisokat otthonról a felhasználók közül. Ennek szimplán az az oka, hogy a japán rendszerek, katalógusok, adatbázisok a remek informatikai környezetnek és feltételeknek megfelelően online, otthon-

Nemzeti Országgyűlési Könyvtár - Tokyo

ról is böngészhetnek. Jellemző még a közkönyvtárakra, hogy próbálnak alkalmazkodni a felhasználói igények dinamizmusához; folyamatosan fejlesztik a könyvtáros oktatást és -akár csak nálunk – igyekeznek információszakembereket képezni.

Információs szakember / információbróker

Információt szolgáltató könyvtáros, informatikus vagy egy adott területre szakosodott személy, akinek egyaránt feladata a tanácsadás, az adatbányászat, valamint főként gazdasági szempontokból a piaci rések felkutatása és a versenytársak figyelése.

Tokyo Egyetem - Általános könyvtár

Nemzeti Országgyűlési Könyvtár - Tokyo

A 2007-es statisztika szerint Japánban 758 négyéves képzési egyetem, valamint 435 kétéves képzésű főiskola van. Az egyetemek közt megkülönböztetünk állami, helyi és magánintézményeket. A könyvtári személyzet itt 13039 alkalmazottat jelent, mely magába foglalja a könyvtárosi diplomával rendelkezőket és nem rendelkezőket egyaránt.

A felsőoktatási könyvtárak 90%-a rendelkezik saját internetes nyilvános katalógussal, és számos nagy egyetemnek van honlapja a digitalizált ritka könyvgyűjteményeiről. Így rengeteg kutatási anyagot, tananyagot ingyen, online is elérhetünk. Természetesen ezek a könyvtárak is folyamatos fejlesztés alatt állnak, hogy még több elektronikus anyag legyen elérhető, a folyóirat cikkeket minél olcsóbban vásárolják, továbbá cél, hogy nagyobb hangsúlyt fektessenek a kutatásra és az oktatásra. Sok egyetemi könyvtár este és hétfőnapokon is nyitva tart, ezzel is hozzájárulva a japánok életük végéig való tanulásának biztosításához.

Iskolai könyvtára szinte minden japán iskolának van. Ez közel 40 ezer intézményt jelent, amik magukba fog-

Sendai Mediateque könyvtár - Sendai

lálják az általános iskolákat, alsó- és felső-középiszkolákat (Japánban az általános 6 osztálya után a középiskola 3+3 év), szakiskolákat.

„Japánban a könyvtárosok megbecsültsége magasabb, mint hazánkban, az iskolai könyvtárosok pedig a szakmán belül is előkelő helyet foglalnak el. Ez nem is csoda, hiszen az oktatást fél évszázadon keresztül első számú stratégiai célként kezelő országról van szó. Két példa állításom alátámasztására: 1993-ban, az akkori recesszió évében az iskolai könyvtárak költségvetése – ellentétben az összes többi szektoréval – csökkenés helyett szinten maradt. 2003-ra pedig az állami iskolák könyvtárainak kötelező jelleggel könyvtárost (könyvtárostanárt) kell foglalkoztatniuk.” (Mikulás Gábor, 2000)

2007-től kezdve pedig a japán kormány 100 milliárd jent folyósított az önkormányzatoknak az iskolai könyvtárak gyűjteményének fejlesztésére. Hiszen a tananyaghoz szükséges dokumentumok biztosítása mellett szükség van olyan gyermek és ifjúsági könyvekre, melyek önálló olvasásra ösztönzik a diákokat. Ennek egyik egyszerűbb formája, hogy a könyvtárak képregényeket is szolgáltatnak.

Összességében elmondható, hogy a japán iskolai könyvtárak jól szervezettek, egyforma minőségűek és elektronikusak is.

A **szakkönyvtárak** egyedi erőforrással és szolgáltatásokkal rendelkeznek, sokrétűek, egy-egy területre specializálódtak (hazánkban pl. ilyen a Hadtörténeti Könyvtár). Ilyen könyvtára van például a kormányhivataloknak, egyetemi tanszéknek, kutatóintézeteknek, vállalatoknak stb. Ezeket az intézményeket a Japán Szakkönyvtári egyesület felügyeli, ami egyben a nemzetközi kapcsolatokért is felelős.

1948-ban alapult egyetlen **nemzeti könyvtár** (National Diet Library - NDL), amely természetesen megőrzi és gyűjt minden japán vagy más által japánul írt/japánra fordított alkotást (Magyarországon ezt a szerepet az Országos Széchényi Könyvtár valamint a Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár tölti be). Továbbá a megőrzés és konzerválás mellett gyűjt és szolgáltat minden közigazgatással, joggal kapcsolatos dokumentumot, jogszabálygyűjteményt is. Így a kormánynak, államhatalomnak biztosít információkat, mondhatni nemzeti (közigazgatási) szakkönyvtár

Umimirai könyvtár - Kanazawa

is egyben. Az NDL 2010-től kezdve a szerzők engedélye nélkül digitalizálhatja műveiket megőrzés céljából. Állománya meghaladja a 30 millió dokumentumot.

Láthatjuk tehát, könyvtár típusokban a japán is hasonló az általános könyvtári képhez. Egyediségét az élenjáró technikai fejlettségében, a szakma és tudományterület támogatásában, valamint a japán emberek mentalitásában találhatjuk. A könyvtárak és könyvtárosok jobb, megbecsült helyzete ugyanis jelentősen függ az emberek közösségi összetartóerejétől, a tisztelet normájának megőrzésétől. Fejlesztésre azonban mindig, mindenhol szükség van. Így a japánok is egyre inkább információs szakembereket képeznek, digitalizálnak, újítanak.

Nakanoshima könyvtár - Osaka

Japán tanulmányok nemzetközi kutatóközpontjának könyvtára